

РОЗДІЛ 4

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.191

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-12/21>

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ТА ПРАВОВІ РЕЖИМИ ДІЯ СІТІ ТА ДЕФЕНС СІТІ

LEGAL ENTITIES AND DIIA CITY AND DEFENCE CITY LEGAL REGIMES

Подольак С.А., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
orcid.org/0000-0001-9981-0713

Стаття присвячена деяким питанням правових режимів, які на сьогодні впроваджено в Україні.

Розглянуто етимологію поняття «режим». Відображено, що беручи до уваги багатогранність цього поняття, на сьогодні немає й єдиного підходу до визначення що саме є правовим режимом. Продемонстровано, які правові режими взагалі можуть бути запроваджені на території України. А саме правовий режим воєнного стану, правовий режим зони, надзвичайної екологічної ситуації, спеціальні правові режими використання певних категорій земельних ділянок, а саме тих, які використовуються критично важливими підприємствами.

Здійснено характеристику правового режиму Дія Сіті, який було запроваджено для стимулювання розвитку цифрової економіки та підтримки ІТ-бізнесу. Правовий режим Дія Сіті – сукупність правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі.

Здійснено характеристику правового режиму Дефенс Сіті, новели українського законодавства, який буде впроваджуватись з метою створення сприятливих умов для стимулювання розвитку оборонно-промислового комплексу України, розвитку новітніх технологій, залучення інвестицій у галузь та забезпечення сил оборони сучасним озброєнням, військовою та спеціальною технікою.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна стверджувати, що в українському законодавстві представлено достатньо широкий спектр правових режимів, серед яких для поточного підтримання бізнесу та економіки держави дуже актуальними є правовий режим Дія Сіті та правовий режим Дефенс Сіті. Юридичним особам, які здійснюють господарську діяльність у певних секторах економіки, доведеться обирати між правовим, й дуже цікавим з точки зору оподаткування, режимом Дефенс Сіті, юридичними інструментами правового режиму Дія Сіті або шукати шляхи поєднання обох правових режимів.

Ключові слова: правовий режим, юридичні особи, Дія Сіті, Дефенс Сіті, резидент, реінвестування, цифрова економіка.

The article is devoted to some issues of legal regimes that are currently implemented in Ukraine.

The etymology of the word "regime" is considered. It is shown that, taking into account the multifaceted nature of this notion, there is currently no single approach to defining what exactly constitutes a legal regime. It is demonstrated what legal regimes can be introduced in Ukraine. Namely, the legal regime of martial law, the legal regime of the zone of the emergency ecological situation, special legal regimes for the use of certain categories of land plots, namely those used by critically important enterprises.

A description of the legal regime of the Diia City, which was implemented to stimulate the development of the digital economy and support IT businesses, was carried out.

The legal regime of Defense City, a new notion of Ukrainian legislation that will be introduced to create favorable conditions for stimulating the development of Ukraine's defense-industrial complex, development of the latest technologies, attracting investments in the industry, and providing the defense forces with modern weapons, military and special equipment has been characterized.

Summarizing all the above, it can be stated that Ukrainian legislation presents a wide range of legal regimes, among which the legal regime of the Diia City and the legal regime of the Defense City are very relevant for the current support of business and the economy of the state. Legal entities carrying out business activities in certain sectors of the economy will have to choose between the legal, and very interesting from a taxation point of view, Defense City regime, the legal instruments of the Diia City legal regime, or look for ways to combine both legal regimes.

Key words: legal regime, legal entities, Diia City, Defense City, resident, reinvestment, digital economy.

Постановка проблеми. Сучасні суспільні відносини в умовах розвитку цифрових технологій вимагають весь час удосконалювати правове регулювання.

Постійне руйнування інфраструктури в Україні, складний економічний стан, вимагають від держави пошуку нових підходів, щоб допомогти «ключовим» секторам економіки – для їх розвитку, залучення інвестицій тощо. Й одним з таких інструментальних підходів є впровадження певних правових режимів.

Мета статті полягає в дослідженні деяких аспектів правових режимів Дія Сіті та Дефенс Сіті.

Виклад основного матеріалу. Слово «режим» походить від латинського *regimen* – управління, керування, правило. На сьогодні воно може використовуватись у різних сферах

суспільного життя та відповідно у різних значеннях. Так, наприклад, воно може вживатися для опису державного устрою; або визначати встановлений розпорядок праці / відпочинку тощо; або вказувати на систему заходів, які є необхідними для досягнення поставленої мети; або – більш технічне напруження – визначення умов, які є необхідними для функціонування чого-небудь. Таке різноманіття у визначенні що ж таке є режим призводить до того, що й в юридичній науці немає єдиного підходу та визначення поняття правового режиму. Так правовий режим – це особливий порядок правового регулювання, який виражається у певному поєднанні юридичних засобів і який створює бажаний соціальний стан та конкретний ступінь сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права [1].

В законодавстві України правові режими встановлені для різних правових явищ й мають окреме правове регулювання.

Так правовий режим воєнного стану регулюється положеннями Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII [2]. Цей Закон визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб.

Крім того на окремі місцевості України у разі виникнення надзвичайної екологічної ситуації запроваджується правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Правове регулювання відносин, що виникають під час здійснення надзвичайних заходів, спрямованих на захист життя та здоров'я людей і нормалізацію екологічного стану на території зони надзвичайної екологічної ситуації його організаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, у тому числі відповідного режиму використання, охорони та відтворення природних ресурсів визначено у Законі України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13 липня 2000 року № 1908-III [3].

Також для певної категорії земельних ділянок, а саме для тих, які використовуються критично важливими підприємствами, встановлюються спеціальні правові режими використання. Це регламентується такими законами як Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 9 липня 2010 року № 2480-VI [4]; Закон України «Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів» від 17 лютого 2011 року № 3041-VI [5].

Але найбільш такими, що відповідають сучасному розвитку економічних відносин, є правові режими Дія Сіті та цього річчя новела – правовий режим Дефенс Сіті.

Для стимулювання розвитку цифрової економіки та підтримки IT-бізнесу у 2021 році було прийнято Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 року № 1667-IX [6]. У п. 1.9. ст. 1 визначено, що правовий режим Дія Сіті – сукупність правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі. Фактично він розпочав діяти з 2022 року, коли було зареєстровано першого резидента Дія Сіті – юридичну особу. Відповідно до статті 80 Цивільного кодексу України юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку [7]. Оскільки першого резидента було зареєстровано у 2022 році, то цей правовий режим буде діяти на території України ще 25 років, тобто до 2047 року, що говорить з одного боку про його стабільність, але при цьому не позбавляє законодавця можливості внести зміни у профільний закон та встановити інший термін дії такого правового режиму. На сьогодні резидентами Дія Сіті є 3368 юридичних осіб [8]. Набуття статусу резидента Дія Сіті є добровільним та можливим тільки для юридичних осіб, які були зареєстровані у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. При цьому така юридична особа має обрати для себе відповідні КВЕДи, які будуть відображені в її установчих документах та інформації у Єдиному державному реєстрі. Відповідно до ч. 4 ст. 5 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 року № 1667-IX вони можуть охоплювати лише чітко визначені цією статтею види діяльності [6].

До таких КВЕДів можна віднести:

- 62.01 – Комп'ютерне програмування.
- 62.02 – Консультування з питань інформатизації.
- 62.03 – Керування комп'ютерним устаткуванням.
- 62.09 – Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем.
- 63.11 – Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність.
- 58.21 – Видання комп'ютерних ігор.
- 58.29 – Видання іншого програмного забезпечення [9].

Крім того 90% кваліфікованого доходу така юридична особа повинна отримувати лише від цього виду діяльності. Обов'язковим є також наявність зареєстрованих як мінімум 9 працівників. Такі працівники повинні працювати за трудовими договорами, гіг-контрактами із виплатами не менше 1200 євро в гривневому еквіваленті щомісяця. Але ці 9 працівників не включають цивільно-правові договори із ФОПами, які те ж можуть бути.

Якщо юридична особа відповідає всім зазначеним вище вимогам, а також не підпадає під дію ч. 2 ст. 5 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 року № 1667-IX [6], то вона може подати відповідну заяву з документами до Міністерства цифрової трансформації України.

Однією з вагомих переваг, чому юридичні особи обирають перехід на правовий режим Дія Сіті є можливість обрати для себе особливі умови оподаткування (відповідно до п. п. 14.1.282-1 та п. 137.10 Податкового кодексу України [10] та сплачувати податок на прибуток у розмірі 9% або залишитись на загальних умовах та сплачувати відповідний податок за ставкою 18 %. Юридичні особи сплачують податок не за фінансовий результат, а за окремі операції.

Варто зазначити, що юридичні особи, які обрали для себе правовий режим Дія Сіті повинні бути готові до спеціальних вимог щодо ведення та подачі звітності. Крім того, резиденти повинні розуміти, що на сьогодні відсутні чіткі механізми для забезпечення рівних умов конкуренції та запобігання зловживанням з боку окремих резидентів або державних органів.

Наступним новітнім правовим режимом в Україні є правовий режим Дефенс Сіті. 05 жовтня 2025 року набрав чинності Закон України від 21 серпня 2025 року № 4577-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу» [11], яким вносяться зміни, зокрема, до Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI, Закону України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII «Про національну безпеку України». Ці зміни призвели до впровадження правового режиму Дефенс Сіті – сукупності правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку з наданням, припиненням чи втратою статусу резидента Дефенс Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дефенс Сіті (стаття 36 Закону України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [12]). Метою правового режиму Дефенс Сіті є створення сприятливих умов для стимулювання розвитку оборонно-промислового комплексу України, розвитку новітніх технологій, залучення інвестицій у галузь та забезпечення сил оборони сучасним озброєнням, військовою та спеціальною технікою. Правовий режим Дефенс Сіті діє з дня внесення до реєстру Дефенс Сіті запису про першого резидента Дефенс Сіті і триває до 1 січня 2036 року (строк дії правового режиму Дефенс Сіті) або до вступу України до Європейського Союзу.

Відповідно до ч. 1 ст. 37 Закону України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII резидент Дефенс Сіті – це юридична особа, якій відповідно до цього Закону надано статус резидента Дефенс Сіті та яка

згідно з інформацією, що міститься у реєстрі Дефенс Сіті, продовжує перебувати у такому статусі [12]. Резидентами Дефенс Сіті можуть стати юридичні особи, частка кваліфікованого доходу яких (доходу від реалізації оборонних товарів, робіт та послуг) складала не менше 75% протягом попереднього календарного року (для підприємств літакобудування – 50%).

Така юридична особа обов'язково повинна бути платником податку на прибуток, від сплати якого вона може бути звільнена за умови, що цей прибуток буде використаний на цільове реінвестування (створення чи оновлення матеріально-технічної бази, модернізація основних засобів, впровадження новітніх технологій, придбання прав інтелектуальної власності для оборонних замовлень, дослідження та розробка нових зразків озброєння й техніки тощо). Якщо звільнений від оподаткування прибуток не буде використано на таке реінвестування у визначений строк, то платник зобов'язаний буде нарахувати та сплатити податок на прибуток із невикористаної частини. Ч. 7 с. 37 Закону України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [12]. Визначено перелік осіб, які не можуть бути резидентами Дефенс Сіті.

Заяву про отримання статусу резидента Дефенс Сіті розглядатиме Міністерство оборони України у порядку, що буде визначений Кабінетом Міністрів. Як й правовий режим Дія Сіті, правовий режим Дефенс Сіті передбачає

особливі вимоги до фінансової звітності та обов'язковість звіту аудитора.

Резидент Дефенс Сіті може водночас бути резидентом Дія Сіті, але застосовувати податкові пільги режиму Дефенс Сіті така компанія не зможе.

Відповідно до «Перехідних положень» Податкового кодексу України юридична особа з метою пільгового оподаткування податком на прибуток підприємств не може бути одночасно резидентом Дефенс Сіті і резидентом Дія Сіті, у т. ч. платником податку на прибуток на особливих умовах [10].

Повноцінне запровадження правового режиму Дефенс Сіті стане можливим після розробки та ухвалення відповідних підзаконних нормативно-правових актів.

Висновок. Отже, можна стверджувати, що в українському законодавстві представлено достатньо широкий спектр правових режимів, серед яких для поточного підтримання бізнесу та економіки держави дуже актуальними є правовий режим Дія Сіті та правовий режим Дефенс Сіті. Юридичним особам, які здійснюють господарську діяльність у певних секторах економіки, доведеться обирати між правовим, й дуже цікавим з точки зору оподаткування, режимом Дефенс Сіті, юридичними інструментами правового режиму Дія Сіті або шукати шляхи поєднання обох правових режимів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Правовий режим. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC (дата звернення 19.12.2025 року).
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Textm> (дата звернення 19.12.2025 року).
3. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13 липня 2000 року № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).
4. Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 9 липня 2010 року № 2480-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-17#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).
5. Закон України «Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів» від 17 лютого 2011 року № 3041-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3041-17#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).
6. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 року № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20140101#n438> (дата звернення 19.12.2025 року).
8. Дія Сіті. URL: <https://city.dia.gov.ua/> (дата звернення 24.12.2025 року).
9. Національний класифікатор України класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010, прийнято та надано чинності наказ Держспоживстандарту України 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).
10. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n256> (дата звернення 19.12.2025 року).
11. Закон України від 21 серпня 2025 року № 4577-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4577-20#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).
12. Закон України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 19.12.2025 року).

*Дата першого надходження рукопису до видання: 29.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025
Дата публікації: 31.12.2025*